



Heidi Samson:

Munnhelse i eldreinstitusjoner

Som et resultat av den forventede økningen i andelen eldre mennesker i befolkningen, har eldreomsorg blitt et politisk prioriteringsområde. Pleie- og omsorgstjenesten er tilrettelagt slik at flest mulig skal kunne bo hjemme lengst mulig og heller motta nødvendig støtte. Dette betyr at sykehjemsbeboere i dag er sykere og langt mer pleietrengende enn tidligere. Til tross for at disse har krav på nødvendig hjelp til munn- og tannstell, har nyere studier vist at mange har en uakseptabelt dårlig munnhygiene og at munn- og tannstell ser ut til å ha lav prioritet blant en del av pleiepersonalet.

Avhandlingen har derfor hatt som mål å utvikle tiltak som kan bidra til å sikre eldre institusjonsbeboere en god munn- og tannhelse gjennom forebyggende arbeid.

En sammenligning med tannhelse-data fra 1988 for fem sykehjem i Bergen viste at dagens beboere er eldre og har kortere oppholdstid på institusjon. Mange flere beholder sine egne tenner (fra 71 prosent tannløse i 1988 til 43 prosent i 2004). De har også fått mer tannsykdom, som karies, periodontitt og protesestomatitt, og dermed et økt behandlingsbehov.

Det blir ofte hevdet at en av årsakene til den dårlige munnhygienens blant eldre institusjonaliserte er mangel på kunnskap vedrørende munn- og tannstell blant pleiepersonalet, og at dette er et emne som må integreres i grunnutdanningen deres. Det ble derfor gjennomført en spørreundersøkelse blant alle landets 270 skoler som utdanner sykepleiere, vernepleiere, hjelpepleiere og omsorgsarbeidere. Blant de 203 skolene som responderte, rapporterte nesten alle (93 prosent) at de inkluderte munn- og tannstell i undervisningsopplegget sitt. De fleste ga både teoretisk undervisning og praktisk trening, og 74 prosent hadde



Heidi Samson forsvarte den 19. juni 2009 avhandlingen «Oral health and institutionalised elderly» for ph.d.-graden. Avhandlingen utgår fra Institutt for klinisk odontologi, Det medisinsk-odontologiske fakultet i Bergen, der Samson har vært ansatt som stipendiat. Prøveforelesningen hadde tittelen «Sammenhenger mellom generell og oral helse hos eldre».

Veileder var Gunhild Vesterhus Strand, Det medisinsk-odontologiske fakultet, Universitetet i Bergen. Heidi Samson er for tiden ansatt i Den offentlige tannhelsetenesta i Hordaland.

avsatt tre timer eller mer til emnet. Trening i tannpuss, protesestell og spesielt munnstell for svært syke og døende ble tilbudt av mange, enten på skolen eller i praksis. Oppgitt litteratur i emnet ble vurdert og funnet å variere mellom utdanningsstedene. Den mest brukte læreboken blant skoler som utdannet sykepleiere og vernepleiere ga en svært god dekning av munn- og tannstell, mens skoler som utdannet hjelpepleiere og omsorgsarbeidere hadde en betraktelig lavere dekning.

De fleste skolene (88 prosent) brukte sykepleiere til å undervise i dette emnet, mens bare 31 prosent brukte tannhelsepersonell. Skolene som brukte tannhelsepersonell så ut til å ha mer undervisning i emnet enn de som brukte andre yrkesgrupper. Undersøkelsen påviste en del forskjeller i type og mengde undervisning i munn- og tannstell. Likevel så det ut til at hovedmengden av undervisningen kunne gjøre studentene i stand til å utføre grunnleggende munn- og tannstell på eldre pleietrengende.

Et nytt munn- og tannhygieneprogram er blitt utprøvd på et av landets største sykehjem. I 2002 ble det innført en ny metode for systematisert munn- og tannstell ved Løvåsen (tidligere Fyllingsdalen) undervisningssykehjem. Hygieneprogrammet bestod av perso-

nalopplæring, bruk av munnstellkort, tannkontakter og tilgang på tilstrekkelig tannpleieutstyr, blant annet elektriske tannbørster til beboere med egne tenner. Beboernes munnhygiene ble regelmessig målt ved at tannpleieren i Den offentlige tannhelsetjenesten inkluderte en vurdering av beboernes munnhygiene (BSI, Belegg- og slimhinneindeks) i sin regelmessige screeningprosedyre. På denne måten kunne tannpleieren gi en objektiv tilbakemelding til personalet, som da foretok justeringer der dette var nødvendig. Før intervensjonen hadde en tredjedel av beboerne god til akseptabel munnhygiene. Etter 3 måneder hadde denne andelen steget til 75 prosent, og bedringen var fremdeles til stede etter seks år (70 prosent). Dette viser at munnhygienens hos beboere kan bedres vedvarende med forholdsvis enkle, men effektive midler. Den kontinuerlige evalueringen og korrigeringen gjør at programmet fungerer som en kvalitetssikring av munnhygienens hos de eldre.

Adresse: Universitetet i Bergen, Institutt for klinisk odontologi – gerodontologi, postboks 7804, 5020 Bergen.
E-post: heidi.samson@iko.uib.no